

Baranya Megye története

I. ÚJKÓKOR

Segédanyag a területi közbenjáráshoz

Források

- ◎ **Bándi Gábor (szerk.):** Baranya megye története az őskortól a honfoglalásig - Baranya monográfiai sorozat (Pécs, 1979) BARANYA MEGYE AZ ŐSKORBAN Bándi Gábor—F. Petres Éva—Maráz Borbála
- ◎ <http://tortenelempnt.blogspot.hu/2012/08/az-ujkokor-forradalma.html>

A régió körülhatárolása

Az újkőkortól kezdve, lényegében egészen a kelták megjelenéséig, - tehát a Kr. e. IV. évezredtől a Kr. e. III. századig, - a Kárpát-medence két világ, két civilizáció határán feküdt.

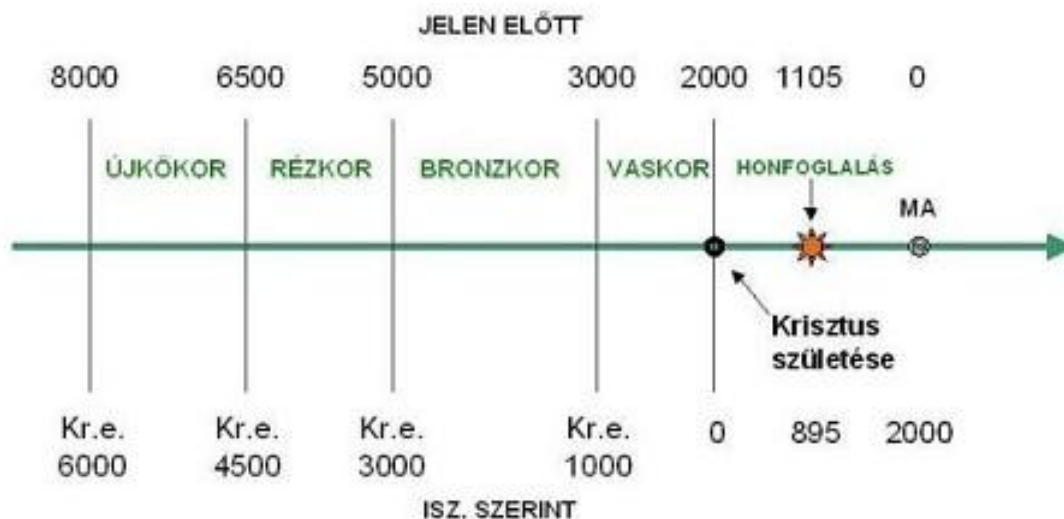
DK-felől szinte folyamatosan kapta a mediterrán és balkáni őskor történeti és kulturális impulzusait, míg ÉNy-felől a közép-európai népek hullámai érintették, kisebb mértékben ugyan, de a bronzkortól kezdve egyre fokozódó intenzitással.

Dél-Dunántúl a közép-európai kulturális régió DK-i határterülete volt, vagyis minden érintkezés és kölcsönös esemény színtere a két világ között. A Dél-Dunántúl földrajzilag egységes volt.

Határai:

nyugaton és északnyugaton a Zala folyó és a Balaton, északkelet-kelet felé a Sió és a Duna délen a Dráva, illetve bizonyos értelemben a Dráva-Száva közti alacsonyabb hegyvidék.

Korszakok Krisztus születése előtt

Eszközfejlődés a kőkorban

Az emberré válás és az írást ismerő kultúrák közötti hosszú időszakot kőkorszaknak nevezzük.

Az őskőkorban jellemző eszköz megmunkálási mód a **pattintás**, az újkőkorban a **csiszolás** volt. A csiszolás finomabb megmunkálást tett lehetővé, és így az eszközök használhatósága is jobb volt.

Pattintott kő

Csiszolt kő

Kőkori eszközök

A növénytermesztés és az állattenyésztés

Korábban az ember csak a természetből készen kapott ételmezt hasznosított, az újkőkorban megjelent a termelés.

A növénytermesztés és az állattenyésztés először a Közel-Keleten jelent meg Kr. e. 7000 körül, és innen terjedt szét. *Ez az időszámításunk előtt 6-7 ezer évvel végbement, a Közel-Keleten kibontakozó változás emberiség fejlődésének egyik legfontosabb gazdasági-társadalmi változása volt.* Ezt nevezzük **újkőkori forradalomnak**, a tudatos élelemtermelésre való áttérés időszakának.

A növénytermesztés a gyűjtögetésből alakult ki. Új eszközök: az ásóbot és a faeke. Az állattenyésztés előfeltétele a házasítás volt.

Kőkori növények

Az erdőirtásos és az öntözéses technika

A mesterségek megjelenése

A termelés megindulásával megnőtt az igény a tárolásra, kialakult a **fazekasság**.

A textíliák megjelenése: a fonalakból szövetet készítettek **szövőszék** segítségével.

Az élelmiszer-felesleg, a különféle mesterségek termékei és a csak bizonyos területeken előforduló anyagok iránti kereslet életre hívták a cserét, a **kereskedelmet**.

A **kerék** feltalálásával létrejött a kocsi.

Népeségrobbanás

Az újkőkorban a halálozási arány csökkent. Ugrásszerű népességnövekedés következett be. Ehhez járult az elvándorlás. A földművelés kialakulásával létrejöttek az állandó települések, a falvak. Közel-Ketelen már városokról is beszélhetünk.

Hiedelemvilág

Az újkőkori változások átalakították a hiedelemvilágot. A termékenység, a növények és az állatok időszakonkénti újjászületése került a középpontba. (**termékenységekultusz**.)

A Dunántúli Vonaldíszes Kerámia népe

Ebben az időben a mi vidékünkön, régészetileg alig ismert, vándorló, kisebb mezolitikus embercsoportok éltek, gyűjtögetéssel, halászattal-vadászattal foglalkozva. Évezredek teltek el, számunkra szinte nyomtalanul, míg a Balkán félsziget folyóvölgyeiben, az Al-Duna vidékén és a Dél-Alföldön élő őslakosság körében ismertté vált a növénytermesztés és állattenyésztés. A legkorábbi neolitikus közösségek, a Tisza-Maros vidékén, a Duna-Tisza köz déli felében éltek.

A Duna balpartján Fajszon ismerjük legnyugatibb előfordulását, míg a legutóbbi években a mohácsi síkságon is előkerültek a kultúra leletei (Mohács, Lánycsók).

Kialakult a **Dunántúli Vonaldíszes Kerámia népe**, amely egy fél Európát átfogó gazdasági-politikai érdekközösséget jelentő kultúra egyik csoportja lett. Minden bizonnyal egy erős dunántúli őslakoságból, benyomuló déli kapcsolatok hatására születhetett. A Dunántúl területe közvetítő volt nyugat-északnyugat felé. Ennek a vonaldíszes kerámiát készítő népnek legkorábban a Dunántúl adott otthont. Innen terjedt el ez a kultúra egészen Franciaországig körülbelül 360 év alatt. Ez a terjedési ütem régészeti időtávon különösen gyors volt.

A déli hatások közvetítésében, a gazdasági és szellemi ismeretek átvételében a Dél-Dunántúli területek vonaldíszes kerámiás lakosságának, fontos szerepe volt. Az észak felé közvetítő utak elsősorban a Duna mentén lehettek. A baranyai és tolnai partvidék lelőhelyein (Mohácson, Dunaszekcsón, Lánycsokon és Pécsen) ismerjük a legrégebbi vonaldíszes települések leleteit.

A Fejér megyei Sukorón végzett ásatás alapján feltételezhető, hogy dél-dunántúli telepeken is nagyobb méretű, részben gödrös, részben döngölt padlójú, gerendaszerkezetes lakóépületek állhattak, a több helyen ismert agyagkitermelő gödrök között.

Temetkezés

A dunántúli vonaldíszes kerámia népének temetkezéseit is Fejér megyei adatok alapján ismerjük. A temetés rítusa zsugorított fektetés volt. A halottakat a telep területén temették el. A halott mellé csont- és kőszerszámokat, agancseszközöket, apró ékszereket és edényeket helyeztek.

Az élet az újkőkori népek hite szerint, nem záródott le a halállal. A megszokott életjelenségek megszűnésével, a közösség „meghalt” tagjai, a csoporthoz tartozók maradtak. Őket tisztelte, de félté is mindenki, valószínűleg tehát ez az együvé tartozás nyilvánult meg a telepeken való eltemetés szokásában is.

A halott mellé tett használati edények, szerszámok és a gyakori élelem, ugyancsak az élet folytatásának hitét igazolják, ugyanakkor utalnak egy másik igen korai kultusz kialakulására is, ami az ősök tiszteletében jelentkezett.

A zsugorított, felhúzott térdű fektetés ugyancsak e gondolkörrel magyarázható. Vagy az alvás leggyakoribb és megfigyelt helyzetét utánozta ez, vagy a félelem miatt megkötött láb tartását őrzi a zsugorítás.

Kr. e. 2800 táján a kultúra életében, újabb délről jövő népmozgások hatására erősebb változások következtek be. Az őslakók és az újonnan jövők összeötvöződéséből egy új kultúra kezdett el kialakulni a Dél-Dunántúli területeken.

A KÖRÖS KULTÚRA LELŐHELYEI BARANYA MEGYÉBEN

1. Dunaszekcső — Duna-part
2. Lánycsók — Bácsfapuszta
3. Lánycsók — Égettmalom

A DUNÁNTÚLI VONALDÍSZES KERÁMIA NÉPÉNEK BARANYAI LELŐHELYEI

4. Bakonya — Felső Kisbakonya
5. Boldog asszonyfa — Margitta puszta
6. Egyházaskozár
7. Mágocs — Hundsberg
8. Mohács — Vízmű
9. Pécs — Erzsébet telep (Keleti-telep)
10. Pécs — Makárhegy—Makáralja
11. Pécs — Megyeri rét
12. Pécs — Szabolcs
13. Pécs — Szabolcs—Középhegy dűlő
14. Pécs — Vasas—Szabolcsi-táró külfejtés
15. Somberek — Ruzsák malom
16. Somogyapáti
17. Somogyuiszló — Bodonya
18. Szava — vasúti megálló
19. Szederkény
20. Szentlőrinc — Téglagyár—Strandfürdő
21. Turbék
22. Turony — Hosszúföldek—Kosaras